

“Urban Institute” – programma “Atgriežot dzīvību Latvijas pilsētām un reģioniem”

“Kopienas darba nākotne Latvijas reģionos”

Ansis Bērziņš, Valmieras novada fonda valdes priekšsēdētājs un Kopienų fondu kustības koordinators

Kopienas darbs kā jēdziens Latvijā ir svešs. Tas nav gluži jauns, taču vienalga ir ļoti maz pazīstams un vēl jo mazāk saprotams. Iespējams, tas tāpēc, ka pats vārds “kopiena” vairākus šķiet sarežģīts vai nepatīkams. Tas bieži vien asociējas ar vārdu savienojumu “Latvija – divkopienų valsts”, kas ļaužu prātos diemžēl nes līdz negatīvu nozīmi. Otrs iemesls varētu būt tāds, ka gan sabiedrībā, gan valsts pārvaldē tiek automātiski pieņemts, ka pašvaldības veic kopienų darbu. Latvijas gadījumā tas nebūt tā nav. Pašvaldību lielumi, budžeta iespējas, cilvēkresursi un to vēsturiskā bagāža, pieredze un zināšanas ir ļoti atšķirīgas, lai veidotu puslīdz vienotu izpratni par kopienų darbu.

Vai par kopienų darba attīstību Latvijā ir jādomā? Noteikti jā. Lai gan globālās tendences nepārprotami liecina par urbanizāciju, cilvēku pārvietošanos no laukiem uz lielākām pilsētām, tomēr Latvijā allaž būs arī mazie ciemi, kuros arvien svarīgāks kļūš jautājums: kā pēc iespējas efektīvāk izmantot mūsu rīcībā esošos resursus, apzinoties, ka par Eiropas līmeņa ekonomikas centru mēs nekļūsim? Turpretī lielpilsētās kopienų darbs var iegūt citu nozīmi – līdzās ekonomiskām iespējām cilvēks grib saglabāt arī savu personību un piederēt kādai kopienai. Iespējams, tās biežāk nebūs ģeogrāfiski saistītas, bet vērstas uz kopīgām interesēm vai citām pazīmēm. Tā kā Latvijā šādu lielpilsētu ir mazāk nekā vienas rokas pirkstu, tad tālākā tekstā galvenokārt runāts par lauku un mazpilsētu kopienām.

Kopienų darba pieredze Latvijā

Lai spriestu par jaunām iespējām, būtisks ir konteksts, kādā līdz šim norisinājies kopienų darbs. Es atzīmētu trīs galvenos virzītājus, kuriem kopienų darbs ir centrālā tēma (neizslēdzot, ka ikkatra pašvaldība un nevalstiskā organizācija kaut kādā apmērā ir devusi ieguldījumu). Katram virzītājam ir savi plusi un mīnusi. Tos analizējot, var arī secināt par iespējamiem uzlabojumiem.

- 1) Kopienų fondi, Latvijā labāk atpazīstami kā novadu fondi, kas astoņās apkaimēs veicina izpratni par labdarību un iedzīvotāju līdzdalību, par vietējiem ziedojumiem atbalstot nelielus NVO un neformālo grupu projektus. Labākai sadarbībai un pieredzes apmaiņai ir izveidots neformāls tīkls – Kopienų fondu kustība. Kopienų fondu galvenais pluss ir vietējās naudas un citu resursu piesaiste, tā vairojot sabiedrības izpratni par pašu atbildību un iespējām. Turpretī trūkums ir salīdzinoši nelielās naudas summas, kuru dēļ radītie projekti var neiegūt pietiekamu vērienu un neietekmē pārāk plašu sabiedrības daļu. Tāpat arī šo fondu profesionāls darbs ir atkarīgs no ārējo finansētāju meklējumiem.
- 2) Lauku partnerības, pateicoties Eiropas Komisijas finansējumam, visā Latvijā atbalsta vietējo NVO projektus dažādās jomās. Pieredzes apmaiņai un kopīgiem projektiem ir dibināts sadarbības tīkls – biedrība “Latvijas lauku forums”. Lauku partnerības vislabāk zināmas ar programmas “Leader” īstenošanu. Partnerību lielākais pluss ir salīdzinoši liels un regulārais atbalsts lauku organizāciju

iniciatīvām, kā rezultātā ir radīti daudzi kopienām noderīgi infrastruktūras objekti vai kultūras un ekonomikas pakalpojumi. Turpretī būtiskākais mīnuss ir naudas avots – Eiropas Savienības finansējums neveicina vietējo iedzīvotāju līdzatbildību.

- 3) Sorosa fonda programma “Pārmaiņu iespēja skolām” bija vairāku gadu ilga iniciatīva, kas rosināja mazās un potenciāli slēdzamās skolas mainīt savas pozīcijas vietējā apkaimē, kļūstot par kopienu centriem un iesaistot dažādas sabiedrības grupas aktivitātēs, mācību procesos un ekonomisku pakalpojumu radīšanā. Programmas lielais pluss: tā bija organizēta ar individuālu pieeju katrai skolai. Vienlaikus mīnuss bija tās noteiktais termiņš, un daudzās kopienās pēc programmas slēgšanas iniciatīva apsīka.

Visos trīs darbības virzienos ir saskatāmas vienojošas iezīmes, kas tad arī definē kopienas darbu – tā ir savas kopienas resursu apzināšanās, novērtēšana un efektīva izmantošana. Ar resursiem šeit jāsaprot gan nauda (pašvaldības budžets, uzņēmēju un iedzīvotāju maki), gan pieejamie materiāli un pakalpojumi, gan nepilnīgi izmantotā infrastruktūra, gan cilvēkresursi – apkaimes iedzīvotāji, viņu rokas un īpašās prasmes.

Bezcerība un neuzticēšanās

Lai pilnveidotu kopienas darbu, ir jāmeklē veidi, kā nosauktos resursus pēc iespējas efektīvāk izmantot. Latvijā tas ir divtik svarīgi, jo valsts teritorija ārpus Rīgas ir ļoti reti apdzīvota un resursu apvienošana šādos apstākļos ir fundamentāla.

Rezumējot iepriekš nosauktos piemērus, varētu secināt parametrus tādai organizācijai, kas var izcili veikt kopienas darbu. Tā prot vietējā kopienā rast aktuālajiem projektiem un norisēm nepieciešamos resursus, to apjoms ir pietiekami liels un regulārs, lai atstātu jūtamu ietekmi un lai sabiedrībā rastos pārliecība par veikuma nozīmību. Tāpat šī organizācija spēj nodrošināt individuālu pieeju dažādiem kopienas locekļiem, ņemot vērā tik dažādās prasmes, vēlmes un vajadzības.

Vai tas maz ir iespējams? Domāju, ka ir. Turklāt tas varbūt ir vienīgais risinājums, kā nodrošināt cilvēku normālu dzīvošanu Latvijas laukos, kur ekonomiskā attīstība vienmēr būs apgrūtināta mazā iedzīvotāju skaita dēļ. Tātad kvalitatīva dzīves vide un labsajūta ir pašu cilvēku rokās. Ceļš uz to savukārt sākas mūsu galvās!

Diemžēl sabiedrībā ir iesakņojusies vispārēja neuzticēšanās un bezcerība par labāku dzīvi. Jaunāko laiku vēsturē arī nav pieredzes pašiem to veidot, kas turpretī būtu pašsaprotami, piemēram, Ziemeļamerikā. Šī neticība nu jau vairākus gadus ir novērojama visos līmeņos – cilvēks neuzticas valsts pārvaldei, uzņēmējiem un netic arī pats saviem spēkiem.

“Videjais” Latvijas iedzīvotājs ir pretrunu pilns. Viņš netic valdībai un pašvaldībai, tai pat laikā sadzīves līmenī rīkojas pretēji – sabiedriskās iniciatīvas bez vietējās varas klātbūtnes neztver kā pietiekami nopietnas, bet naudas darījumos par visdrošāko partneri uzskata valsts pārvaldi. Viņš neuzticas biznesam un noliedz turīgākus cilvēkus, vienlaikus sūdzoties, ka nav neviena, kurš apkaimē izveidotu kādu normālu uzņēmumu ar jaunām darba vietām. Viņš ir skeptisks par savām iespējām uzlabot savu dzīvi vai ietekmēt sabiedriskos procesus, dažkārt pat nemēģinot sev noformulēt redzējumu par vēlamo situāciju. Viņš pilnām mutēm piekrist, ka mūsdienu sabiedrība ir ļoti pasīva un ka nevienam nekas neinteresē, taču aicinājumu iesniegt priekšlikumus teritorijas attīstības stratēģijai vai piedalīties vecāku sapulcē nepamanīs vai aizmirsīs.

Otrs aspekts šajā kontekstā ir uzticēšanās tiem, kuri vēlas ko mainīt. Centieni vispirms tiek kritizēti un tikai pēc tam varbūt novērtēti. Ļaudis neprot pieņemt, ka izmaiņas vai

jauni risinājumi ir jāpamēģina, jāpārbauda. Ir jāspēr pirmais solis – jāuzticas, un varbūt izdosies. Ja tomēr neizdevās, tad var mēģināt vēlreiz, un tas ir normāli.

Domāšana un piederība

Daudzi nosauktie jautājumi vai problēmas ļoti bieži aizved līdz izglītībai. Iztirzāt šīs jomas attīstības iespējas nav šīs publikācijas mērķis, taču var būt viens no kopienas darba virzieniem – roku rokā ar pedagogiem veidot jauniešos un pieaugušajos izpratni par valsts un vietējās kopienas procesiem, katra cilvēka lomu tajos. Apzināties, piemēram, katra nodokļa vai valsts pārvaldes jēgu un lēmumu pieņemšanas gaitu dažādos līmeņos ir viens no priekšnoteikumiem, lai vairotu vispārējo uzticēšanās līmeni, kas savukārt ir būtisks iedzīvotāju līdzdalībai kopienas darbā.

Nākamais netveramais, taču tikpat būtisks, faktors ir piederība – gan Latvijai, gan savai lokālai kopienai. Ja katrā pagastā, novadā vai novadu grupā mēs spētu atrast vienojošos elementus, kas ļaudīm liek apzināties un ar lepnumu teikt: “Jā, es dzīvoju tur un tur.” Panākt to būtu viens no kopienas speciālistu uzdevumiem, jo piederība un lepnums vairo cilvēka vēlmi piedalīties un vēl vairāk sevi ar šo vietu asociēt.

Nebeidzams process ar intensīvu klātbūtni

Lai vispār varētu uzsākt mērķtiecīgu kopienas darba veidošanu Latvijā, visiem iesaistītajiem, tostarp politikas veidotājiem un lēmējiem, ir jāsaprot, ka kopienas darbs ir nebeidzams process, kuram nevarēs pēc divām piecgadēm pielikt punktu un pateikt: “Šis darbiņš nu ir paveikts”. Rezultāti, protams, ir mērāmi regulāri un to ietekme ir vērtējama, taču izmaiņas Latvijas apstākļos nebūs ātras. Jāņem vērā, ka arī cilvēku migrācija mūsdienās ir strauja, un dažu gadu laikā kopienā iedzīvotāju sastāvs var nomainīties līdz nepazīšanai un darbs ar jaunpieņacējiem ir jāsāk no gala.

Viens no galvenajiem priekšnoteikumiem sekmīgam kopienas darbam – tas jāveic regulāri un pēc iespējas personiski. Tādējādi uzreiz nākas secināt, ka kvalitatīvs kopienas darbs būs dārgs, jo prasīs visdārgāko resursu – cilvēka darbu. Turklāt te nederēs kurš katrs. Kopienas darbs prasa ļoti nopietnu un patiesu interesi no iesaistītajiem speciālistiem. Protams, to var teikt par teju jebkuru jomu, taču šajā bez patiesas ieguldīšanās un sirds darba rezultāti gluži vienkārši nav iespējami. Nepieciešams cilvēks, kurš par savu kopienā deg, kurš prot vadīt individuālas un publiskas sarunas, kurš nebaidās cilvēkus rosināt uz jaunām idejām, kurš ir gatavs stāties pretī valdošajai skepsei un neuzticībai. Administratīvais darbs šim cilvēkam būs stipri mazāks par saskarsmi ar cilvēkiem.

Ticu, ka vairumā kopienu Latvijā varētu atrast atbilstošu speciālistu, ja par darbu būs pieejama atlīdzība. Daudzus kopienas darba elementus jau šobrīd veic nevalstiskās organizācijas, to biedri un brīvprātīgie. Taču viņi nespēj nodrošināt nepieciešamo nepārtrauktību un intensitāti.

Eiropas struktūrfondiem savulaik bija lozungs par ieguldījumiem cilvēkos. Tai pat laikā vairums naudas tomēr tiek ieguldīts infrastruktūras izveidē un uzturēšanā. Kopienas darba speciālistu tikla izveide Latvijā ar stabilu finansējumu vismaz pirmajiem 5-10 gadiem ļautu šai jomai nostabilizēties un, iespējams, tālāk pašai rast daļēju finansējumu no citiem avotiem – pašvaldībām vai ziedotājiem. Sākt ar pašu spēkiem visticamāk nav reāli. To es redzu kaut vai Kopienas fondu kustībā, kur jauni labdarības fondi veidojas tikai ar ārēja finansētāja impulsu, kas noved pie tā, ka kustība ir ģeogrāfiski par mazu un nespēj radīt pietiekami vērienīgu ietekmi.

Kopienas darba formas un struktūra

Risinājums kopienas darba uzsākšanai Latvijā nav vienkāršs. Domājot par jau iepriekš pieminēto finansiālo stabilitāti pirmajiem gadiem, valsts vai Eiropas Savienības iniciatīva un finansējums varētu būt labs variants. Tai pat laikā centralizēti ieviestam kopienas darbam būs riski.

Galvenais risks – lai kopienas darbs nekļūst formāls un lai tas netiek darīts tikai plāna dēļ. Otrkārt, lai šāda “top-down” pieeja nemazina vietējo iedzīvotāju uzticēšanos šim procesam. Treškārt, lai prasības pēc rezultātiem un darbības metodēm nekļūst pārāk standartizētas un neelastīgas. Tiklīdz būs iesaistīti Eiropas struktūrfondi, tā no indikatoru izpildes vairs nevarēs būt atkāpes, lai gan dzīvē daudz kas jau sen mainījies plānošanas gadu laikā.

Neatkarīgi no naudas avota, nedomāju, ka kopienas darbu var īstenot valsts pārvalde. Tas drīzāk deleģējams nevalstiskajam sektoram – vienai vai vairākām kopienas organizācijām. Tā tiek iegūti divi zaķi ar vienu šāvienu – iedota lielāka elastība jaunajiem kopienas darba veicējiem un sniegts atbalsts vairāku nevalstisko organizāciju darbībai.

Mazliet vairāk par riskiem un to iespējamiem risinājumiem. Savulaik Baltijas – Amerikas Partnerattiecību programma, iniciējot kopienu fondu dibināšanu Latvijā, pašos pamatos ielika prasību pēc vietējo cilvēku motivācijas, un tas bija ļoti labi. Esmu redzējis, kā Moldovā līdzīgu reģionālo labdarības organizāciju dibināšana notika, kartē vienkārši izvēloties piecas ekonomiski perspektīvass vietas, un tā rezultātā “nesekmīgo” bija vairāk nekā reāli strādājošu fondu.

Pārnesot uz šodienas apstākļiem, uz centralizētu atbalstu var pretendēt formālas vai neformālas iedzīvotāju grupas, kuras spēj pamatot savu morālo un praktisko gatavību īstenot kopienu darbu savā apkaimē. Pretī jābūt stabilam un pietiekami liels finansiālam piedāvājumam, kas motivē pieteikties spēcīgus kandidātus. Katrs pretendents pats definē savu darbības teritoriju. Tai jābūt pietiekami lielai un ekonomiski pamatotai (divu nelielu pagastu teritorija mūsdienās būtu pārāk maza efektīvam ieguldījumam), bet arī pietiekami kompakta, lai to joprojām var uzskatīt par kopienu un ļaudis paši sajustu saikni ar to. Viena vai divu kādreizējo rajonu apmērus nevajadzētu pārsniegt. Nekādā gadījumā nedrīkst automātiski noteikt 110 novadu un 9 pilsētu iedalījumu par pamatu kopienu darbam. Galu galā paliks dažas teritorijas nenosegtas, taču tas ir labāk nekā nekvalitatīvi veikts kopienas darbs. Tāpat nevar noteikt standartizētas darbības un rezultātu rādītājus visās apkaimēs – tas novedīs pie “atstrādāšanas”. Jau atlases laikā liela uzmanība jāpievērš konkrētām iesaistītajām personībām, jo tieši no viņām būs atkarīga sabiedrības uzticība un darba rezultāti. Pretendentiem ir jānosaka detalizēti kvalitātes standarti un principi, taču darba metodes var būt atšķirīgas un katrā vietā individuālas. Tālāk atliek vien uzticēties katra speciālista godaprātām, labajai gribai un prasmēm vietējo kopienu iesaistīt. Birokrātiskās procedūras pašā kopienu darbā un tā koordinēšanā ir pēc iespējas jāsamazina. Sniegums jāvērtē pēc būtības, nevis pēc formāliem kritērijiem, kas, protams, to visu padara sarežģītāku, dažkārt šķietami necaurskatāmāku.

Šeit aprakstītais modelis ir sava veida mikslis starp “top-down” un “bottom-up”. Kopienas darbs bez vietējās iniciatīvas nav iespējams, tāpēc ir šis scenārijs, kad hierarhijas virsotne (piemēram, ministrija) piedāvā ideju un aicina atsaukties interesentus, bet reālais darbs tiek organizēts no kopienām.

Kopienu darbs kā tēma lieliski iekļaujas gan Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, gan Labklājības ministrijas darba laukos, skar arī Kultūras ministrijas sabiedrības integrācijas atzaru.

Centralizētā atbalsta organizēšanai pozitīva šķiet Kultūras ministrijas pieeja reģionālo NVO atbalstam – konkursa kārtībā katrā reģionā tiek izvēlēts viens partneris-koordinators, kurš pats izstrādā detalizētākas procedūras tālākam darbam ar organizācijām. Šiem reģionālajiem partneriem ir pienākums savstarpēji mijiedarboties, mācīties vienam no otra, lai kvalitatīvām sniegtu atbalstu vietējo kopienu darbiniekiem. Alternatīva ir viena deleģēta organizācija visā Latvijā, taču te varētu veidoties pretestība no kopienām – ja sadarbība uzreiz neizveidojas, tad citas kontaktpersonas vienkārši nav. Reģionu gadījumā durvis ikvienā no izvēlētajiem partneriem ir atvērtas.

Viens vadošais partneris (kas gan var nebūt pārējo partneru koordinators) acīmredzot tomēr būs nepieciešams, jo jaunas jomas sagatavošanai būtisks būs metodiskais darbs, principu un kvalitātes standartu izstrāde, apmācību saturs utt.

Vietējo resursu iesaiste kopienu attībībā

Balstoties uz noveroto programmā “Atgriežot dzīvību Latvijas pilsētām un reģioniem” uzskatu, ka kopienu darba praktiskās izpausmes joprojām būtu jāturpina apgūt. Programmā iesaistītās kopienas apguva zināšanas, izmantoja iespēju dalīties pieredzē savā starpā. Uzskatu, ka tas ir programmas “Atgriežot dzīvību Latvijas pilsētām un reģioniem” viens no lielākajiem ieguvumiem – pirmo reizi veidojas praktisks kopienu sadarbības tīkls. Tomēr tas ir process kas prasa turpinājumu un nepārtraktu pilnveidi. Programmā iesaistītās kopienas izmantoja iespēju un savā starpā, apmācību starplaikos apmainījās ar zināšanām, idejām un arī resursiem.

Es joprojām ticu savai pārstāvētai jomai – kopienu fondiem, un ticu, ka ir iespējams vienlaikus pilnveidot ne tikai iedzīvotāju līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos, bet arī akumulēt vietējos resursus. Tādējādi tiek paplašinātas cilvēka līdzatbildības izpausmes – ne tikai būt klāt, paust viedokli un darboties, bet piedaīties arī finansiāli. Kopienu fondi vai tiem radniecīgas organizācijas tādējādi ar ziedojumiem vai citos veidos ģenerē ienākumus kopienas “kopīgajai kasei”. Manuprāt sads modelis butu liederīgs arī programma iesaistīto kopienu talakai attīstībai un palīdzētu nakotne īstenot uzskatas iniciatīvas.

Pašreizējos kopienu fondos izstrādātās procedūras sadarbībai ar vietējo kopienu ir ļoti vienkāršas un saprotamas. Projektu konkursos pieteikšanās un finansējuma saņemšana ir viegla, ārpus konkursiem ir elastīgi risinājumi. Kvalitatīvam darbam fondos jau ir iestrādes sadarbībai ar pašvaldībām un medijiem. Ziedotāju vidū ir gan privātpersonas, gan uzņēmumi, apliecinot, ka rezultāti ir iespējami. Līdzšinējā darbā galvenais trūkums ir tas, ka tikpat kā neviens kopienas fonds nevar nodrošināt speciālistus pamatdarbā fondā. Tātad ir vieta izaugsmei un daudz labākiem rezultātiem, esošām iestrādēm pieliekot stabilu finansiālu atbalstu. Jāpiezīmē, ka kopienu fondi kā naudas administratori vienlaikus var palīdzēt arī pašvaldībām un valsts iestādēm, lai tām nav jādomā jaunas procedūras projektu konkursiem, kas kļūst arvien populārāki. Fondi šādiem konkursiem dod pievienoto vērtību – konsultācijas, individuālu pieeju vērtēšanas gaitā, atbalstu projektu īstenošanas gaitā.

Par būtiskāko ieguvumu no fonda scenārija kopienas darbā uzskatu līdzatbildību, ko uzņemas vietējā sabiedrība, neklūstot tikai par pasīvu centralizētā finansējuma saņēmēju, bet liekot pretī savu līdzfinansējumu. Šādus piemērus mēs redzējam arī no apmācībās iesaistīto kopienu puses (piemēram Brocēni, Viļķene). Tas pakāpeniski būvē pamatus ilgtermiņa neatkarībai no ārējiem resursiem. Jā, darbs daudzviet būtu grūtāks, jo no naudas piesaistes vairākums cilvēku grib distancēties, taču tuvākā vai tālākā nākotnē tā ir neizbēgama realitāte, jo pat Skandināvijas labklājības valstīs papildus nodokļiem ir nepieciešami sabiedrības “līdzmaksājumi” ziedojumu veidā.

Tā kā sabiedrības atsaucība iesaistīties teritorijas planošanā ir zema, tad finansiālā līdzdalība būtu interesants papildu motīvs lemt par saviem resursiem. Atsevišķi arī jāmin kopienu fondu ieviestā “iedzīvotāju foruma” metodika, kas vairāk nekā 10 gadu laikā pielāgota Latvijas apstākļiem un nu pielietota ne tikai pilsētās, bet arī lauku novados un pat vairāku novadu grupā. Cilvēcīgā pieeja un plaša rīkotāju komanda rosina iedzīvotājus atnākt, bet pacilājošais dienas ritms liek uz savu apkaimi paraudzīties citādāk, saskatīt jaunas iespējas un pašiem bieži vien uzņemties atbildību par savu ideju īstenošanu.

Pasaules redzējums uz lokālām vajadzībām

Mācīšanās ir vēl viena nebeidzama kopienas darba sastāvdaļa. Kopienas darba speciālistiem ir jābūt nepārtrauktā izaugsmei, viņiem ir jāspēj sevī sabalansēt lokālās vajadzības un darbību ar globālo kontekstu un redzesloku. Tas prasa bieži iziet ārpus “savas sētas”, satikties ar citiem Latvijas un pasaules kopienu darba speciālistiem. “Pagalma domāšana” ir viens no zemās līdzdalības iemesliem, jo cilvēkiem nav ar ko salīdzināt savu vietējo pieredzi. Tas dabiski mazina cilvēku atvērtību jaunām lietām, nezināmajam. Tā kā ceļošana pa Latviju vai pasauli rada izmaksas, tad pie pašreizējā labklājības līmeņa šajā ziņā nekas daudz drīzumā nemainīsies. Turpretī kopienas darba speciālistam šaura “pagalma domāšana” nedrīkst būt.

Ierosinu programmas organizatoriem, ja iespējams, nepieciešams paplašināt dalībnieku skaitu no programmā iesaistītajām kopienām. Turklāt, uzaicināt varētu, kā kopienu līderus, tā arī dažādus pašvaldības darbiniekus veidojot vienotu izpratni par katras konkrētās teritorijas attīstību un nepieciešamo kopradi kopēju mērķu sasniegšanai.

Gada laikā notika 12 semināru bloki, katrs seminārs norisinājās pilnas divas dienas, pluss pusdienu kuras laikā ierodas visi dalībnieki. Semināru struktūra bija veidota labi un noteikti arī turpmāk vēlamas veltīt apmācībām vismaz vienu gadu kopumā. Lai arī klātienē tikšanās bija tikai trīs dienas mēnesī (vidēji), tomēr praktiski sadarbība norisinājās arī starpposmā starp semināriem, tas deva iespēju zināšanas nostiprināt, kā arī izmēģināt praksē līdz nākamajai tikšanās reizei. Veiksmīgi darbojās sistēma ka katru kopienu uzņēma pie sevis 2 seminārus, tas deva iespēju visiem dalībniekiem iepazīt visas kopienas, kā arī semināru laikā uzreiz praktiski strādāt ar reālu kopienu.

No personīgās pieredzes varu apliecināt, ka netveramais jēdziens “pieredzes apmaiņa” ir ļoti svarīgs gan personīgai izaugsmei, gan pārstāvēto organizāciju attīstībai. Vietējā un Latvijas līmeņa mijiedarbība ļauj uzzināt par praktiskiem, dažkārt gluži sadzīviskiem risinājumiem dažādās situācijās, pārrunāt piemērus, kā kurš ir dažādas problēmas risinājis. Turklāt šāda pieredzes apmaiņa it nemaz var nebūt dārga – Latvija ir maza valsts, lai uz vienas dienas satikšanos varētu sabraukt speciālisti bez naktsmītņu un ēdināšanas izdevumiem. Starptautiskā līmenī mācīties, protams, ir dārgāk, jo iesaistītas ceļošanas izmaksas. Taču vismaz vienu reizi katram kopienas darba speciālistam piedzīvot pasaules kolēģu praksi būtu teju vai obligāts priekšnoteikums kvalitatīvam darbam.

Rezumējot mācīšanās nepieciešamību kopienas darbā: šiem speciālistiem ir jābūt ar atvērtu prātu, kas ļauj iedvesmoties no pasaules un Latvijas kolēģu pieredzes un paņemt savai kopienai derīgos aspektus. Manuprāt lielākā daļa no kopienu pārstāvjiem, kuri piedalījās apmācību programmā atbilda šim nosacījumam. Ja kopienas darbam Latvijā tiek veidots vienots mehānisms, tad savstarpējās un pasaules mācīšanās aktivitātēm, turpmākajās apmācību programmās, ir jāparedz zināms laiks un resursi.